

Collegial-Tidende

for

Danmark og Norge.

Med Kongeligt allernaadigst Privilegium.

No. 29. Den 20de Juli 1805.

Trykt i Kjøbenhavn hos Directeur Johan Frederik Schult.

Undertegnede ere Redactører, Forlæggere og Udgivere af
denne Tidende:

Christian Knudsen. Peter Johan Monrad.
Statsraader og Deputerede i det danske Cancellie.

Foranstaltning.

Det har behaget Hs. Majestæt ved Resolution af 3die
d. M. allernaadigst at befale, at den det danske Can-
cellie hidtil overdragne Overbestyrelse af Universitetet og
de lærde Skoler skal for Eftertiden føres af en Direc-
tion, under Benævnelse af Direction for Univer-
sitetet og de lærde Skoler. Fra den Dag bemældte
Direction tiltræder sine Functioner, ophører saavel Pas-
tronatet for Kjøbenhavns Universitet, som og den an-
gaaende Universitetet og de lærde Skoler nedsatte Com-
mission. Bemældte Direction skal, foruden Bestyrel-
sen af Universitetet og de lærde Skoler, tillige have et
Over

Overtillsyn med samtlige Privatinstituter, i hvilke Eleverne forberedes til academisk Studering; til den Ende skulle hvert saadant Instituts Bestyrere aarligen indsende en Rapport om alt, hvad den egentlige Underviisning i deres Institut angaaer; hvilke Rapporters Hovedindhold skal indføres i den General-Rapport, som bliver at forelægge Hs. Majestæt hvert Aar over Tilstanden og Fremgangen af samtlige lærde Underviisnings-Anstalter i Danmark og Norge: ogsaa skal herefter intet nyt Privatinstitut, hvis Formaal er Forberedelse til academisk Studering, kunne oprettes, uden Hs. Majestæts allerhøieste Tilladelse, til hvilken Ende Planen bør hver Gang foreløbigen indsendes til Directionens Prøvelse; disse Instituters Oeconomie, med alt hvad ikke angaaer den egentlige Underviisning, skal være Directionen aldeles uvedkommende. Directionen bestaaer af tre Medlemmer, der have umiddelbar Forestilling i Statsraadet; alle Expeditioner under Hs. Majestæts egen allerhøieste Underskrift og Seigl skee igjennem Cancelliet; Hs. Majestæts Resolutioner paa Directionens Forestillinger parapheres af samtlige Directeurer. Directionens Seigl bestaaer i det kongelige Vaaben med Omkrift: Directionen for Universitetet og de lærde Skoler.

End videre har det behaget Hs. Majestæt, under 5te næstefter, allernaadigst at befale, at Hr. Durchlauchtighed, Hertug Frederich Christian, til Schlesvig Holsten,

steen-Augustenburg tager første Sæde i bemældte Direction, Conferentsraad og første Deputeret i General-Soldkammeret, Ove Malling, tiltræder tillige Samme som anden, og Overbibliothekar, Doctor og Professor Theologiæ Moldenhaver, som tredie Medlem. Professor Moldenhaver entlediges i Raade fra sit Embede, som Professor ved Kjøbenhavns Universitet og Medlem af Consistorium samt det theologiske Facultet; hvilke Embeder dog forbeholdes ham igjen at tiltræde med sin nuhavende Anciennitet, naar han skulde fratræde denne Direction; ligesaa afgiver han de Kirke-Administrationer og Stipendie-Ephorater, for hvilke han til denne Tid har staaet Consistorium til Ansvar som Regnskabsfører, hvilke overdrages til Professor Münter; derimod skal Professor Moldenhaver fremdeles vedblive sit Embede som Bibliothekarius ved det kongelige Bibliothek, og indtil videre føre Directionen over det pædagogiske Seminarium samt Inspectionen over sammes Religions-Klasse. Professor Engelstoft udnævnes til Secretair og Bureau-Chef ved fornævnte Direction, og entlediges i Raade fra sit Embede som Bibliothek-Secretair; derimod vedbliver han sine Forretninger som Universitets-Lærer. Ved Directionens Contoir ansættes en Fuldmægtig med 500 Rdlr. og 2de Copiister med 250 Rdlr. hver i aarlig Løge. I øvrigt har Hs. Majestæt befale, at Commissionen for Universitetet og de lærde Skoler

skal

skal igjennem det danske Cancellie tilkjendegives, at Hs. Majestæt stedse, med allerhøieste Velbehag, har lagt Mærke til dens utrættelige Nidkjærlighed for Videnskaber, nes Fremme.

Justits sag.

Ved Høiesteretsdom af 26 s. M., som stadfæster de underordnede Rætters Domme, er Peter Balberg, for Mord, Røveri og Mordbrand, tilfunden at have sin Hals forgjort og derefter at brændes o. s. v. Af Høiesterets-Protocollsekreterers Indberetning om denne Sag erfares de med den forbundne Omstændigheder at have været følgende. Efter at have nydt Natteleie paa Gaarden Gjesvold i Hole Sogn, kom Delinquenten, paa sin Vandring derfra imod Christiania, den 18 Novbr. s. A., til et affides liggende Huus paa Krogstoven, Steensfæteren kaldet, hvor han gik ind, og, da Manden var ubealene forefandt Konen, Jorand Engelbrethsdatter og to Børn. Han bad Konen om noget at spise, som hun gav ham. Da han skulde betale sin Fortæring, bad ham hende verle en Seddel; men, da hun havde givet ham Penge tilbage derpaa, opdagede hun, ved at udfolde den foregivne Banqvoseddel, at det blot var et sammenruslet Stykke Papiir. Villigen opbragt over dette Bedragerie, udfældte hun ham for en Landstryger; hvorpaa han, med en Øre, han havde i Haanden, og som han

hav.

havde stjaalet paa Gjesvold, slog til hende, saa at hun
 blødende daanede til Jorden. Da Børnene ved dette
 Syn udbrøde i et Jammerkrig, hug han ligeledes med
 Øren til den 6 aarige Dreng, Engebreth Engebrethsen,
 saa at Blodet styrtede ud af ham, og han segnede ned;
 men den 12 aarige Datter, Berthe Engebrethsdatter,
 sparkede han i Ansigtet med en Stok, som var forsynet
 med skarpe Sam, saa at hun sandsesløs faldt om i Bes-
 vimelse; derefter hug han, efter hans egen Tilstaaelse,
 baade Moderen og Sønnen, med det Skarpe af Øren,
 adskillige Gange i Halsen. Nu plyndrede han, hvad
 han foresandt i Stuen og i en aaben Kiste; og, da han
 hermed var færdig, tog han Jld fra Skorstenen, og
 anlagde Samme deels under Sengen, for at antænde
 Halmen, og deels i den tomme Kiste, alt i den Hensigt,
 at sætte Jld paa Huset, for ved dets Opbrændelse at
 tilintetgjøre Sporene af de udøvede Misgjerninger. Der-
 efter sluttede han Døren i Laas, og, da han ingen Nøgle
 kunde finde, sætte han Haspen paa Krampen og en Pind
 derigjennem, for at forebygge, at ikke nogen af de Mis-
 handlede, om de endnu maatte være i Live, skulde kom-
 me ud; hvorpaa han fortsatte sin Vandring. Som Be-
 vaggrund for sin Udaad har han for Retten angivet
 Begjærlighed efter at tilvende sig det i Huset værende
 Gøds, for at skaffe sig Reisepenge, som han manglede.
 Noget efter kom Bonden Herbrand Olsen og Hustru,

paa Velen til deres Hjem, til dette Huus, for at anmode Beboerne om Natteleie; da de fandt Døren tilsluttet paa ovenansførte Maade, aabnede de den, og saae med Forstrækkelse, at Stuerne vare fulde af Røg, og at der brændte Ild under Sengen og paa flere Steder. Herbrand Olsen sendte da sin Kone efter Hjælp til den nærmeste Vonde, og gik selv imidlertid ind i Stuen, hvor han for Røg ikke kunde sene nogen, men hørte Gisp og Rallen af døende Mennesker. Han stødte først paa Moderen, som han bar ud i Luften, og fandt livløs, blodig og forhugget. Da han gik ind igjen, for at slukke Ilden, fandt han Datteren og tilsidst Sønnen, begge i samme Tilstand som Moderen. Efterat han ved Naboebonden Jacob Jansen Langebroses Hjælp havde faaet Ilden slukket, bære de begge de mishandlede Personer ind igjen i Stuen, og bemærkede, at Sønnen var aldeles død, men at Moderen og Datteren endnu yttrede nogle svage Livstegn; men Moderen døde Morgenen derefter, efterat hendes Mand var kommen hjem; Datteren derimod kom igjen til Live, og har for Retten afgivet sin Forklaring om, hvad der hendtes fra Delinquentens Ankomst paa Steensfæteren, indtil hun blev slagen til Jorden; hvilken Forklaring i alle Maader er overeensstemmende med ovenansførte Delinquentens egen Bekjendelse. Jacob Jansen Langebroe satte sig strax efter Ildens Slukning til Hest, og forfulgte

Velen

Veien til Skydsstofferstedet Joensrud, hvor han erfoer, at en mistænkelig Person nyligen havde saaet Skyds til Christiania; Folket paa Joensrud satte sig, paa Rygget om det Foresaldne, strax i Bevægelse, og indhentede Delinquenten ved Bærum's Jernværk, hvor han blev paagreben og bragt til Lehsmanden i Hole. Ved Præliminær-Forhøret den 21 Novb. næstefter afgav han strax sin Bekjendelse, som han siden for Retten har vedstaaet. De røvede Koster, alle af ringe Værdie, havde han, paa nogle saa rede Penge nær, lagt fra sig, af Frygt for, at de skulde røbe ham; de ere ogsaa, efter hans Paaviisning, fundne paa en Bakke ved Langebroe, paa Veien til Joensrud, og Eieren tilbagegivne; sammesteds fandtes ligeledes den stjaalne Øre, hvormed de Dræbte vare myrdede; hvilken Øre ligeledes er af Delinquenten vedkjendt og tilhjemlet af Eieren. Delinquenten har iøvrigt ikke været at bringe til at opgive sit Fødested; han er vedbleven at foregive, at han er fød i Trondhjem; men dette hans Foregivende, saavelsom om hans foregivne Forældre, er besundet at være aldeles urigtigt. Af et svensk Pas, som er fundet hos ham, er givet Anledning til at formode, at han er Svensk af Fødsel, at hans rette Navn er Erick Magnus Walberg, og at han har faret som Coffardiemand, hvilket sidste han selv har forklaret. Hans Døbeseddel har efter disse Omstændigheder ei kunnet erholdes; men han har

har angivet sig at være 23 Aar gammel; og Laugretten har af hans Udseende og Førlighed skjønnet, at han i det mindste er over 20 Aar gammel.

Efterat denne Sag med alle dens Omstændigheder har fra det danske Cancellie været Hs. Majestæt foredraget, har det behaget Allerhøiøstamme, under 5 d. M. allernaadigst at resolve, at det ved den over Delinquenten sædtede Høiesteretsdom skal have sit Forblivende.

Forgivninger.

Under 5 d. M. er, igjennem det danske Cancellie, udsærdiget en Placat, hvorved Salg og Uddeling af Hans Nielsen Huges Skrifter forbydes. Dens Indhold er følgende. Hs. Majestæt er allerunderdanigst bleven foredraget, hvorledes en Person, navnlig Hans Nielsen Hauge, af Thunø Sogn i Aggershuus Crist, har ved adskillige i Trykken udgivne fanatiske Skrifter søgt at stadfæste den samme vildfarende Lære, hvilken han og Tilhængere have dristet sig til at udbrede paa forskjellige Steder, fornemmeligen i Norge, i de med Almen holdne Forsamlinger.

Hs. Majestæt har tillige med Befymring erfaret, at flere iblandt den mindre oplyste Mængde ei alene have taget Anledning af de Sætninger, som indeholdes i forommældte Skrifter, til utidig Grublen over mange af den christelige Religions Sandheder, og til ængstelige

Tvivl imod samme, men endog derved ere blevne forledede til, at unddrage sig fra deres lovlige Næringsbrug, og, istedet for at virke til Gavn for sig og andre, at tilbringe deres Tid i en sørgmodig Ørkesløshed, der ikke sjelden har bragt dem til Mishand og Fortvølelse.

Som Hs. Majestæt derfor allerede har ladet føle de alvorligste Foranstaltninger mod Hans Nielsen Hauge selv og mod dem af hans Tilhængere, der fremdeles maatte vove, af egennyttige Hensigter, at mislede de Uerfarne, saa finder Allerhøistamme det og fornødent, at standse de skadelige Følger, en videre Udbredelse af ovennævnte Skrifter kunde medføre.

Af denne Aarsag befales, at enhver, som maatte have modtaget noget af fornavnte Hans Nielsen Hauge forfattet, eller af ham oversat eller udgivet, trykt Skrift, til Forhandling eller Uddeling, uophødeligen skal aflevere samtlige Exemplarer deraf til Stedets Politimester, under hvis Bevaring de skulle forblive, indtil den mod bemærkte Hans Nielsen Hauge begyndte Sag er tilendebragt, og det, under Samme, eller i Forbindelse dermed, endeligen er blevet afgjort, hvorledes med disse Skrifter videre kan forholde. Befindes nogen at have tilbageholdt endog eet eneste Exemplar af foromnævnte Skrifter, eller at have solgt eller paa anden Maade overdraget Samme, efter at denne Hs. Majestæts Befaling er bleven kundgjort, da bør han ei alene have

have forbrudt Exemplarernes Værdie efter den derpaa satte Priis, men tillige bøde 50 Rdlr. til Sognets Fattigkasse.

I Følge Hs. Majestæts allerhøieste Resolution af 3die d. M. har det kongelige Rentekammer, ved Placat af 4de næstester, bekjendtgjort, at de, efter Forordningen af 20 Juni 1788 og den ved Cancellie-Placat af 28de August 1801 bekjendtgjorte kongelige Resolution af 14de s. M., til Landsoldaterne i Kongeriget Danmark for Aaret 1804, imedens de have været underveis til og fra Exerceerpladsene, samt til Landeværnstambourerne her i Riget for Aarene 1803 og 1804, imedens de have været underveis til og fra de Regimenter, hvorved de ere blevene oplærte i Trommeslagning, af den kongelige Kasse forudsviis udbetalte Marschpenge blive, naar indværende Mars Juli Qvartals Skatter erlægges, at udrede med fem Sk. af hver Tønde Hartkorn Ager og Eng og to og en halv Skilling af hver Tønde Hartkorn Skov og Møllestyld.

Under 10de d. M. er, igjennem Rentekammeret, udfærdiget et Rescript til Overberghauptmand og Assessor i Overbergamtet paa Kongsberg, angaaende Solvværkets Indstilling, af følgende Indhold. Hs. Majestæt finder sig, ved Kongsberg Solvværks aarligen tiltagen.

gende Zubuß, foranlediget til at nedlægge dette Værk. For derved at tage landsfaderlig Omsorg for Bergalmuens Fart, haver Allerhöjstamme nedsat en Commission, og befaleet Samme at overlægge, hvorledes denne Beslutning meest passende kunde være at udføre, samt hvorledes de Aldrende og Svage iblandt Sølvværkets Mandfolk, der ved bemældte Værks Indstilling sættes ud af deres hidtil havte Næringsvei, kunde være aarligen at understøtte, og nye Næringsveie og Fortjeneste derimod saavidt muligt at udfinde for de Arbeidsføre, hvilke ere i Stand til selv at erhverve sig Underholdning, og af hvilke forventes, at de med Lyst modtage det Arbeide, som dem tilbydes, naar de selv ikke kunne forskaffe sig Næringsvei. Og, efterat Commissionen desangaaende har indgivet sit Forslag, og dette af Rentekammeret udsørligen er blevet Hs. Majestæt foredraget, befales, at den ved allernaadigst Resolution af 24 October s. A. bestemte Indstilling af Kongsberg Sølvværk skal staa med 1 i te Bergmaanedes Udgang d. A., saa at fra den Tid skal Værkets Drift aldeles ophøre. Dog kan, dersom nogen, efterat Sølvværket er indstillet, skulde ville drive een eller flere af dets Gruber, og imod Betaling levere det Udbragte til Smeltehytten, Saadant paa nærmere Ansøgning efter Omstændighederne ventes tilladt, og Vedkommende imod fuld Betaling forsynes med Materialier fra Sølvværkets Beholdninger, forsaavidt Sam-

me

me kunne tilstrække eller fra anden Brug undværes. I Stedet for Sølvværket skal et Jernværk anlægges paa Kongsberg, hvis Indretning Rentekammeret er paalagt nærmere at foreslaae. Desuden har Hs. Majestæt bemyndiget bemældte Kammer til at søge andre passende Wi dskibeligheids-Grene anlagte paa Kongsberg, hvortil er bestemt en vis Fond af den kongelige Kasse. Og har Hs. Majestæt end videre paalagt Rentekammeret, saasnart muligt at gjøre Forestilling om en hensigtsmæssig Indretning af Fattigvæsenet paa Kongsberg, hvormed baade en udvidet og for Modtvillige med Evangsmidler understøttet Arbeids-Anstalt og et vel indrettet Skolevæsen blive at forbinde. Den kongsbergske Circumscription-Rettighed bliver at anvende til Fordeel for de Bærker, som, i Anledning af Sølvværkets Indstilling, anlægges paa Kongsberg. Ved Sølvværkets Indstilling afskediges Bergmandskabet, og vil Hs. Majestæt i saa Henseende: 1) at alle Bergmand (hvorunder Stiggere ogsaa henregnes) af den faste Stok ved Sølvværket, som have en Alder af 55 Aar og derover, saavel som og alle de Bergmand af den faste Stok, der formodetst Svagelighed aldeles maatte være uskikede til noget Arbeide, tillægges i aarlig Pension deres fulde reglementerede Løn tilligemed den Fordeel, de hidtil have haft ved at faae Magasin-Portion til ringere Priser, end 6 Rdlr. pr. Tønde Rug, 3½ Rdlr. pr. Tønde Byg og Malt,

Malt, og 50 Rdlr. pr. Tønde Smør; 2) at alle arbejdsføre Bergmænd af den faste Stof, som ere eller have været gifte, og ere over 45 Aar, men under 55 Aar gamle, samt iblandt de arbejdsføre Bergmænd af den faste Stof, der ere eller have været gifte, og ere over 22, men ikke over 45 Aar gamle, dem, som enten have mange Børn eller svageligt Helbred, tilstaaes lige Pension, som de under foregaaende Post nævnte, men ikkun paa 5 Aar, og, forsaavidt de ikke selv forskaffe sig Arbejde, under Forpligtelse, paa hvad Sted dem maatte anvises, at forrette det Arbejde, der maatte vorde dem tilbudt, for billig Betaling, og imod desuden, for Livstid, saalange de, naar de have Kræfter dertil, vedblive at arbejde, at nyde en aarlig Understøtning efter Omstændighederne indtil det Halve af den dem forundte Pension; hvilken Pension for det øvrige, endstjændt de bestemte 5 Aar ikke ere udløbne, dog strax ophører, naar Arbejdet anvises dem. Og kan sliq Understøtning ogsaa tilstaaes dem, naar de selv ere betænkte paa at forskaffe sig Udkomme ved eget Arbejde, eller efter Accord med Private, eller paa hvilken Maade det maatte være; 3) at dog de paa Landet boesatte Bergmænd, naar de kunne henføres til nogen af ovenansførte tvende Klasser, men eie saa megen Jord, at de derpaa kunne føde en Roe, ikkun erholde $\frac{3}{4}$ Dele af den for disse Klasser bestemte Pension; 4) at de arbejdsføre Berg-

Bergmænd af den faste Stof, som til ingen af forbe-
 mældte Klasser kunne henføres, men ere eller have væ-
 ret giste, og ere ei over 45 Aar gamle, gives 2 Aars
 Løn, og at de arbejdsføre Bergmænd, der hverken ere
 eller have været giste, og ikke kunne henregnes under
 den under No. 1 anførte Klasse, gives, naar de ere 50
 Aar eller derover gamle, ligeledes 2 Aars, men, naar
 de ere under 50 Aar gamle, eet Aars Løn til Rejspen-
 ge, for at søge anden Næringsvei, hvortil Hs. Majestæt
 har besejlet Rentekammeret paa alle mulige Maader at
 søge at forhjælpe dem og alle øvrige arbejdsføre Berg-
 mænd; 5) at de i Sølvværkets Tjeneste anbragte Dreng-
 ge gives hver eet Aars Løn og desuden 6 Rdlr. til for-
 nødne Klæder og Rejspenge for at sættes i Lære hos
 Haandværkere, eller for at lære Søevæsenet; at den
 Haandværker, hos hvem de sættes i Lære, erholder 12
 Rdlr. aarligt i 3 Aar, samt at Drengene, naar de bli-
 ve Svende, eller bevise at være søevante, gives 20 Rdlr.
 hver een Gang for alle.

(Slutningen følger.)

Blandede Efterretninger.

Ved Bevilling af 14de f. M. er det tilladt, at det
 kongelige Sundheds-Collegium i Kjøbenhavn ene og
 alene maa være berettiget til at udgive den af samme for-
 fattede Pharmacopoea danica.

Til Quarantaine-Indretningen i Christianssand ere indkomne følgende Skibe, nemlig:

Den 24 f. M., Skibet Geheimeraad Schach Rathslou, fra Altona, ført af Skipper Peter Petersen Tagholm, kommet fra Livorno med en Ladning Stykgods, bestemt til Helsingør, Kjøbenhavn, Petersborg og Stettin.

Den 27 f. M., Skibet Sophie Magdalene, ført af Skipper Ludvig Nielsen, fra Kjøbenhavn, kommet fra Trieste med en Ladning Rosiner, Corender, Bomsolie m. v., hvilket paa Retouren har anløbet Gibraltar og der imodtaget 4 Passagerer.

Disse 2de Skibe ere underkastede 14 Dages Quarantaine.

Følgende i denne Tidende forhen mældte Skibe ere løste af Quarantainen, nemlig:

1) Henry, Skipper Søren Andresen; 2) Thetis, Skipper Hans H. Hansen; 3) Caroline, Skipper Arne, og 4) Cupido, Skipper Wilhelm Lassen.

Befordringer og Afgang.

Under det danske Cancellie: Den 12de Juli er Sognepræsten for Frederiksberg og Hvidovre Menigheder i Sjælland, M. F. Liebenberg, udnævnt tillige til dansk Slotspræst; Committeret i det kongelige vestindiske guineiske Rente- og General-Toldkammer, Justitsraad M. Tonder

ber Lund, til Deputeret sammesteds, samt til virkelig Etatsraad; Committeret i bemældte Toldkammer, J. N. Rosenstam Gøtke, Herredsfoged i Lunde, Skam og Skoubye Hereder i Fyen, Justitsraad M. Knudsen, og Landværsers-Commisair Leih til Aalyskegaard i Fyen, til virkelige Justitsraader; Kammer-Advocat, Justitsraad J. M. Schønheider til Etatsraad; Høiesterets-Advocaterne P. B. Wivet, J. L. Rotbøll og C. Klingenberg til Justitsraader; Borgemeister og Raadmand i Slogelse, Cancellie-Secretair N. L. Vagger, samt Byfoged sammesteds, Auditeur J. C. Diechmann, til virkelige Cancellieraader. Den 19de, Rentekriver C. F. Schlejer til Committeret i det kongelige vestindiske guineiske Rentes og General-Toldkammer.

Under det tydske Cancellie: Den 5te Juli er Diaconus i Sattrup under Sønderburg Amt, F. Michelsen, udnævnt til Pastor i Oeddis under Hadersleb Amt; Cand. Theol. J. G. Ohlmeyer til Diaconus i Birvelsfleth under Steinburg Amt.

Under Admiralitetet: Den 15de Juli er C. C. H. F. Gunthelberg, efter Ansøgning, udslettet af Raadet-Rullen, hvori han var antegnet som Indskreven.

Trykfeil.

No. 28 Side 445 Lin. 11 for 9de Juni læs 29de Juni.